

ERA OTAN MANTIERÀ ERA SUA ESTRATÈGIA MAUGRAT ES ERRORS COMETUDI

Era OTAN manten inalterada era sua estratègia de bombardegi aèris e es sòns plans d'intensificar es atacs contra es tropes de tèrra sèrbies en Kosòvo tot eth temps que sigue de besonh enquia 'tòrcer' eth president iogoslau, Slobodan Milosevic. Es prumèrs errors reconeishudi pera OTAN, quate enquia ara, dus d'eri tamb victimes civius e era manca de resultadi immediats ena campanha aèria emprinciada eth passat 24 de març, non a descoratjat des sòns plans ara Aliança, qu'a tornat a declarar que contunhe entà deuant sense cambis. "Era OTAN seguís eth sòn trabalh, non cambiaram eth nòste destin. Contunharam enquia arténher eth nòste principau objectiu, que Milosevic s'arture", reitèrè tanben eth portavotz aliât, Jamie Shea, qu'ager demanèc desexcuses en nòm dera Aliança pera mòrt de civius albanesi aucidi per un missil aliât.

Esvitar era netèja etnica

Era Aliança Atlantica reconeish qu'era sua campanha aèria non pòt pas empedir era netèja etnica practicada pes sèrbis, mès insistís en que non ei cap d'estratègia errada, coma diden quauqui expèrts militars que considèren que sense escampilhament de tropes de tèrra non se poderà apraiar era situacion de Kosòvo. Hònts diplomatiques aliades indiquen que se pòt guanyar era partida a Milosevic sonque tamb es bombardegi aèris sense expausà-se as baishes que sens docte i aurie en ua campanha terrèstra e sustot ara declaracion formau de guèrra que supausarie era invasion per tèrra. Enquia ara, era OTAN non a declarat, formaument, era guèrra a Iogoslàvia e assolide qu'era campanha aèria a era sua justificacion en "rasons umanitàries". Eth desir

d'esvitar baishes pròpies e, sustot, de non crotzar era linha ròia d'ua declaracion formau de guèrra que supausarie era entrada de tropes de tèrra dera OTAN en Kosòvo, sigueren es rasons principaus que conselhèren as païsi dera Aliança a escuelher era opcion aèria.

Errors

Es avions dera OTAN vòlen a ua nautada d'enter 20.000 e 15.000 pès, dera quau ei plan de mau identificar tamb precision absoluta blancs mobius, senhalen es expèrti. Mès baishar tà ua nautada a tocar de solèr tamb es defenses mobius sèrbies en accion supausarie baishes entre es pilòts, un risque que, de moment, era Aliança tanpòc non vò còrrer. "Eth perill de baishar molt ei qu'eth temps de reaccion ei mendre quant mès baishes", senhalèren hònts diplomatiques. Tamb aguest escenari, era pregunta que mès circule enes correders dera casèrna generau dera OTAN ei: "Perqué non èntren en accion es elicoptèrs anticar *Apache*?" Eth sòn inconvenient, e cò que retarde era sua entrada en accion, segontes hònts aliades, ei qu'an de besonh era base a pròp deth lòc d'operacions e eth supòrt d'un contingent especiau de tropes terrèstres. Albània, eth petit e apraubit país vesin de Kosòvo que les servirà de base, non ère premanit entà acuelhé-les, segontes es madeishes hònts. Entara Aliança Atlantica ei clar que "era vida se convertís cada dia en mès incomòda entàs fòrces sèrbies laguens de Kosòvo", e reitèrè era sua intencion de hè-se-la encara mès dificil. "Era OTAN realize atacs contra combòis militars toti es dies, ei eth nòste trabalh e seguiram hent-ac aué, deman e a londeman".

SCHARPING PRESENTARÀ PRÒVES SUS ES CRIMS SÈRBIS

Segontes eth ministre aleman de Defensa, Rudolf Scharpinges fòrces sèrbies "decapiten as sues victimes e jòguen tamb es sòns caps a fòtbol, e tanben assassinen a hemnes embrassades as quaus extren violentament es fets". Eth ministre hi-gec que, a diferècia de cò que passau en Bòsnia, "en aguesta escadença es assassins cometen es sòns crims caperadi o tamb era cara pintada de nere". Totun açò, reconeishec que, segontes quauqui testimonis, i a cargues militars der exercit sèrbi que se nèguen a participar enes massacres e sagen de salvar es vides de civius albaneso-kosovars. Pendent era sua aparicion diadèra deuant dera premsa de Bònn, Scharping presentèc ua sèria de fotografies enes quaus se detècten blindadi der exercit sèrbi amagadi a pròp de mesquides, viuendes e collègis, cò que demòstre, didec, qu'era poblacion civiu ei utilizada coma escut uman entà esvitar es atacs aliadi. D'aute costat, eth ministre didec qu'encara non ei "pro esclarit" eth bombardèg aliât d'un combò en quau moriren lèu setanta civius en Kosòvo dimèrcles passat. Scharping se planhec d'auer trèt conclusions precipitades pòc dempús de coneishè-se era notícia

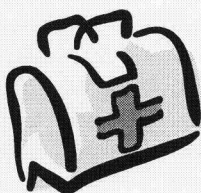
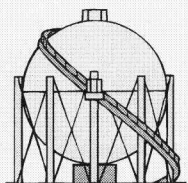
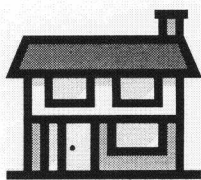
d'aguest atac, en culpar ara aviacion sèrbia deth tragic eveniment. Er inspector der exercit aleman de tèrra, Rolf Portz, tanben present ena ròda de premsa, assegurèc qu'es avions

aliadi que participen enes accions sus Iogoslàvia compden tamb un objectiu concrèt e sonque disparen es sòns missils quan l'an "identificat posituament".

D'enchà que comencèren es atacs dera OTAN, es tropes sèrbies an saquejat e esbaussat era majoria de bastisses des pòbles de Kosòvo, per cò qu'ara fin deth conflicte "serà de besonh amiar a tèrme un enòrme prètzhèt de reconstruccion ena zòna". Ena actualitat e, segontes estimacions des autoritats alemanes, entre 200.000 e 250.000 personas demoren en Kosòvo dehòra des sues cases e en condicions infraumanes.

ETH GOVÈRN ESPANHÒU REBAISHE ERA VIUENDA, ERA LUM, ETH TELEFON, ETH GAS E ES MEDICAMENTS ENTÀ FRENAR ER AUMENT DERA INFLACION

Eth Govèrn der Estat non a perdut eth temps entà bracar era preocupanta pujada des prètzi. Sonque un dia dempús que se dèsse a conèisher era negatiua donada der IPC de març, eth Conselh de Ministres a aprovat un conjunt de mesures entà controlar era inflacion, qu'aurà ua despena globau entar Estat d'enter 4.000 e 5.000 milions de pessetes. Es rebaishe enes tarifes dera electricitat, eth gas, eth telefon e es reformes estructurals e liberalizadores que tanhen a sectors estrategics dera economia constituïssen era clau deth plan der Executiu tamb eth quau confie en redusir er IPC entre 2 e 3 decimes e esvitar atau qu'Espanha se dessepare cada còp mès des sòns sòcis europèus. Eth Govèrn a aprovat ua reduccion dera **tarifa electrica** der 1,5%, que se some ara rebaisa deth 2,5% aplicada de començaments d'an, tamb cò qu'era descenuda globau se place en 4% en tèrmes nominaus, ath delà des efèctes dera inflacion. En ambit deth **gas** se rebaisarà entre un 2 e un 4% tant eth prètzhèt maxim de gas naturau entà us industrials, com era tarifa de gas naturau entà usi domètgés e comerciaus e eth prètzhèt dera bombòna de butan segontes expliquèc eth titular d'Indústria, Josep Piqué. En cò que tòque ath **telefon**, eth Govèrn a aprovat auançar era amendrida de quauqui prètzi deth servici prestat

per Telefònica que ja èren previsti. Atau, es tarifes provinciaus baisharàn un 10%, es interprovinciaus un 20% e es internacionaus un 12%. Aguesta rebaisa se realizarà en dues fases: er 1 de junhsèga calerà que s'aplique en un 50% e er 1 de deseme en sòn totau. Es trucades locals demoraràn congelades aumens enguan. En cò que tanh ara reduccion de prètzi des servicis mobius, es telefonades fixe-mobil s'abaisharàn enter un 5,76% e eth 12,85%, segontes era listra orària, a compdar deth prumèr de junhsèga. En sector dera **sanitat**, se disminuís eth marge de despartiment des especialitats farmaceutiques entàs majoristes enquiar 1,5%. Aguesta mesura sage d'amendrir eth prètzhèt des medecines en tot fixar mens marge de distribucion entà majoristes.

Eth vicepresident segon deth Govèrn e ministre d'Economia e Isenda, Rodrigo Rato, indiquèc dempús deth Conselh de Ministres qu'eth Govèrn mantèn er objectiu d'inflacion der 1,8% entà 1999, e senhalèc que confie en qu'es mesures aprovades ager rebaishen "enter dus e tres decimes" er IPC. Rato senhalèc qu'er objectiu de deficit public seguís sent prioritari entath Govèrn e se mantierà susvelhant entà qu'era evolucion des prètzi non acabe afectant eth rigor pressupostari.

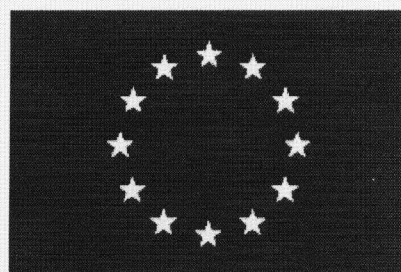
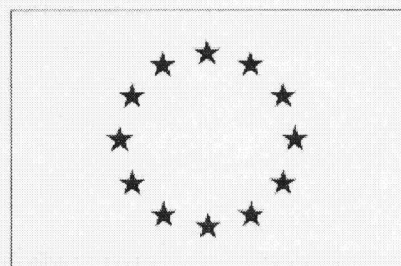
MÈS DE 8.000 ESTRANGÈRS PODERÀN VOTAR EN CATALONHA ETH PRÒPLÈU 13 DE JUNH

Mès de 8.000 ciutadans dera Union Europèa e de Noruèga que demoren en Catalonha poderàn votar enes pròplèus eleccions municipaus e europèes deth 13 de junh, segontes qu'a informat er Institut Nacionau d'Estatística

En totau poderàn participar enes eleccions municipaus 8.543 ciutadans europèus, e enes europèes poderàn exercir eth sòn vòt 7.882 personas, era majoritat des quaus, mès de 5.500, residents ena província de Barcelona.

Era circumscripcion de Lhèida ei era que mens atire es europèus entà fixà-i era sua demorança, pr'amor que sonque i a empadronades 198 personas, en tot qu'ena de Girona n'i a 1.800 e en Tarragona 1.000. Barcelona, tamb 2.546 inscribi, Castèldefels, tamb 346 e Sant Cugat del Vallès, tamb 269 son es ciutats tamb mager nombre d'estatjants europèus en Catalonha.

En conjunt der Estat espanhòu poderàn exercir eth vòt es mès de 60.000 europèus que i demoren.

Era guerra ei un lunfèrn, mès pas sonque entara gent se non tanben tath lenguatge.

Es atacs aèris dera OTAN contra Iogoslàvia bombarden es idiòmes de tot eth mon, començant per anglés, tamb frases estonantes, eufemismes desumanizadors e misteriosi acronims.

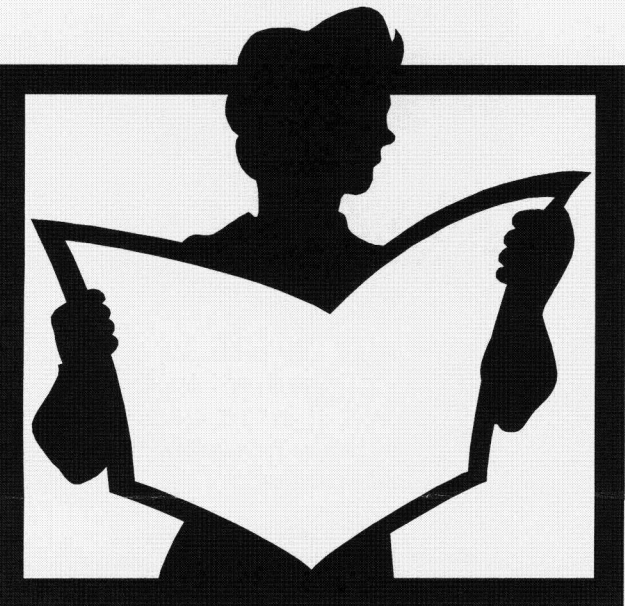
Es expèrts se demanen se reaugment se tracte d'ua guerra e s'era terribla frase "netèja etnica" ei sonque ua manèra mens sagnanta de dèder genocidi.

Es portaveus dera OTAN nomenen eth terren sus eth quau vòlen es maquinas de guerra dera Aliança com un "miei non permisiu", a on Estats Units e es sòns aliadi "a pròva de henerecles" (frase tenguda pera secretària d'estat Madeleine Albright entà referi-se a un frònt unit) juren que non plaçaràn es sues tropes d'infanteria enquia que pro blancs agen estat "degradadi".

Aquerò vò dèder qu'es tropes terrèstres non seràn desplegadas enquia qu'es blancs siguen "fòrtament" esbaussadi per "paquets de fòrça", o bombes.

De tant en tant, er espaci aèri ei "esclartit de conflictes pera OTAN" entà perméter ua mission de patz.

En ua Fòrça Aliada d'Operacion (OAF, segontes es sigles en anglés) es paquets de fòrça, entre es quaus missils antiradar

LES, 500 ANS ENDARRÈR

Aué, tàs 19.30 dera tarde i a ua conferéncia ena sala d'actes der Ajuntament de Les sus es actuacions arqueologiques amiaades a tèrme en castèth d'aguest vilatge pendent es ans 94 enquiath 99, a cargue der arqueològ Pere Còts.

Ena conferéncia-collòqui eth conferenciant harà ua explicacion istorica deth senhoriu de Les, junhut ara existéncia deth castèth, des sòns origèns ena Nauta Edat Mieja enquiara sua destruccion enes darreries deth s.XV. Era dusau part dera conferéncia constarà d'ua explicacion dera metodologia de trabalh aplicada enes cates deth castèth, es quaus an recomençat hè ua setmana jos era direccion deth madeish arqueològ.

En madeish lòc der acte se i exposarà eth projècte de restauracion deth castèth, que supòse ua inversion de 25 milions, aportadi peth hons culturau deth Ministèri de Foment, frut d'un convèni soscrit tamb er Ajuntament de Les.

HARM quen en cascada contra POL (deposits de petròli, òli e lubricant), en tot qu'es aliadi dera OTAN despartissen HDR (racions diadères umanitàries), coneishudes en anteriores guerres com racions K o MRE (aliments prèsti entà minjar) entre es refugiadi.

Es HDR non pòrten carn, entà non ofèner es refugiadi dera étnia albanesa, es quaus, ath delà d'èster victimas de 'netèja etnica' son objècte d'ua 'netèja d'identitat', o despolhadi de toti es documents que hèn a saber ce qui son, quan neisheran o d'a on vien.

"Era guerra ei un lunfèrn", ditz eth lexicològ Jeffrey McQuain, autor de *Nunca hay suficientes palabras*, en tot referi-se ara naua tendéncia d'usar tèrmes tan neutraus e agradables com es anoncis classificadi deth *New York Review of Books*, enes quaus se cèrque a quaquarrés "carinhós, bondados" a qui li agrade dar longues caminades peth bòsc.

Hè mès de miei sègle, George Orwell avertic que guerra e totalitarisme èren paraules desseparades deth sòn significat. E entre es exemples mès fòrts dera senténcia d'Orwell se tròbe eth lenguatge dera guerra.

Anne Soujanov, era autora dera colona "Word Watch", der *Atlantic Monthly*, ditz qu'era Dusau Guerra Mondiau producís tèrmes fòrts tamb significats poderosi, aumens deth punt d'enguarda des aliadi, paraules com *bazooka*, *gung ho* (soldat massa agressiu) e "abandonament incondicionau".

Sorgiren inclús tèrmes com *nuts* (hòl), qu'èra responsa d'un generau nòrd-american quan es nazis li demanauen qu'es sues fòrces se rendissen.

Totun açò, mès de 50 ans dèmpús, Soujanov e d'auti expèrts afirman qu'eth lenguatge dera guerra ei sanejat.

Quan era Aliança se vò referir a civius herits o mòrts parle de "maus collateraus" e quan es bombes artenhen edificis d'apartaments, en lòc de deposits de municions, ac hèn perque sigueren "sedusides peth sòn blanc", com expliquèc un portavotz dera OTAN er aute dia.

"Era guerra s'a tornat antiseptica e remòta. Es nòrd-americans demoram ua guerra sense sang. Demoram ua guerra com era deth Golf, que sigue amiada a tèrme tamb batèstes aèries e era electronica. Er enemic ei 'atrendit'. Non i a a combat man a man, ne bosses de cadavres", didec Soujanov en ua entrevista nauèra.

Non i a EDB (avaloracions de maus de bombes) publiques en aguest conflicte entà determinar era efectivitat des TLAM (atacs terrèstres tamb missils *Tomahawk* lançadi per vaishèths e sosmarins) e es ALCM (missils crotzèr d'aire-tèrra lançadi per bombardèrs B-52) e GBU (bombes guidades tàs sòns blancs per rajòu làser).

Aquerò ei degut a qu'eth Pentagon non vò previer as fòrces dera FRY (ex-republica de Iogoslàvia) e era MUP (policia deth Ministèri sèrbi d'Interior).

Soujanov exprimic consternacion per usatge que hè eth president Clinton dera paraula "trabalh", com quan didec: "eth nòste trabalh en Kosòvo non a acabat".

Clinton "tostemp trabalhe, quan çò que vò dèder ei: 'eth nòste bombardament en Kosòvo non a acabat'. Mès eth ja empleguèc aguesta frase abantes, com quan admetec qu'auèc ua relacion tamb Monica Lewinsky e didec: 'trabalhi en mèn matrimonì'. Me semble estranh qu'eth nòste comandant en cap emplègue era paraula 'traballar' de manèra desentonada".

Erik Wensberg, qu'actuaument revisèc eth sòn *Uso del estadounidense moderno*, ua guida sus er usatge der anglés en Estats Units, didec qu'eth lenguatge dera guerra cèrque en aguesti dies èster çò de mès cortès possible.

"Ambient non permissiu ei ua frase maravilhosa, tamb es sues implicacions de larèr estricte, entà a on un enviare es sues tropes. Degradanta, com ena menaça dera secretària d'estat Albright de degradar eth poder de (eth president iogoslau) Slobodan Milosevic entà hèr era guerra, sòne coma se se volesse presentà-lo coma roïn e vergonhat", didec Wensberg.

"Tot açò ei ironic, perque en tot qu'era plan majoritat deth public va a veir pellicules de guerra, com *Salvar al soldado Ryan*, eth Pentagon vò mantier (era guerra) çò de mès inofensiu possible. Non se vò entèner a parlar d'era s'ei reau, mès òc que se vò veir ena tele se non n'ei", didec.

**Redactors dera
agència Reuters,
e qu'a estat despartit pera
CNN nòrd-americana**

EDITORIAU

ETH LENGUATGE O ETH JÒC DES *DISBARATS*

Ena edicion d'aué publicam un escrit titolat: **Eth lenguatge tanben ei destrusit peth conflicte de Kosòvo**. Curiosament enes reflexions presentades coma deformacions e paradoxes deth lenguatge tengut pes desparièrs protagonistes deth conflicte e dera pròpria premsa, i manque era destruccion deth lenguatge mès politic e patriotic deth conflicte. Coma nomentam a Milosevic, coma president o coma dictador? E as abitants de Kosòvo? Coma étnia, pòble, nacion, region, zòna...? E as victimas; coma étnia albanesa? Simplement coma kosovars? Com "era pàtria *chica*", en tot referi-se a Kosòvo, coma escriguie un redactor d'un diari de Madrid. E ath Govèrn kosovar, quan lo cite era premsa l'ac met entre comètes o tamb letra italica, en tot voler cridar un govèrn que non ei pas de vertat.

Un Govèrn de vertat, quin ei? Eth legitim o eth qu'aucepe eth Palai Presidenciau? Ei legitim eth Govèrn Milosevic? Quin ei eth govèrn legitim de Kosòvo: eth govèrn en exil o eth delegat provinciau de Belgrad? E er ELK? Son terroristes o combatents entara libertat. Er ELK: banda armada o exercit democratic de Kosòvo.

Tot açò a quaquarrés li pòt semblar ua pegaria, mès qu'en realitat non n'ei pas. Ei ua qüestion prigonda qu'a viatges met en evidéncia es actituds personaus entath conflicte. Per exemple, es periodistes com es d'ETH DIARI an de tier ues nòrmes generaus deth diari que fòrça viatges son quaquarren mès qu'un problèma lingüistic.

Açò non ei pas sciéncia ficcion perque mos i trobam cada dia. Era solucion ei qu'ETH DIARI a ua linha editoriau e quaqu'ues des croniques de redaccion son escrites tamb eth lenguatge dera linha editoriau. Evidentament es articles personaus e signadi pes collaborators uti-

lizan eth lenguatge que vòlen segontes era sua sensibilitat personau e politica.

Çò de madeish mos passe tamb es eveniments dera vida politica d'Aran. Per exemple, non ei cap çò de madeish dider qu'er alcalde Calbetó ei un **transfuga politic** o un **'giquetèr'** per acòrd qu'a hèt tamb eth partit d'Aznar, que dider que com que represente era legitimitat d'Union Democratica Aranesa, simplement ei un politic qu'estructure un cambi d'aliances. Qui ei eth transfuga: qui se'n va deth partit o qui càmbe d'espectre politic? Independentament deth hons politic de tot açò, çò qu'ara comentam ei com definir e nomenar tot aguest *mullader*.

Toti an d'entèner que non ei cap igual eth lenguatge d'ua notícia e era sua cronica, eth lenguatge d'ua editoriau o eth d'ua "Blagadera" qu'eth lenguatge lèu tostemp simbolic e d'arrir d'un remoquet. E tanpòc non ei çò de madeish hèr ues declaracions deuant d'un micro entà èster emetudes per ua ràdio o ua television que hèr aguestes declaracions peth diari. Nosati les auem de transcriuer, e ath delà sense tradir ne ua soleta idia ne es particularitats de com parle cada protagonista, li auem de dar ua estructura coerenta de gramatica, lexic e sintaxi de çò que se mos a dit. A part de diuèrses excepcions, i a fòrça politics qu'an seriosi problèms entà dider de viua veu ua argumentacion coerenta gramaticament, e tanben -e tamb açò non mos i metem jamès- coerenta de concèptes.

Èntre ena 'batèsta' electorau emplegar eth lenguatge e toti es sòns matisi coma 'missils' entà vèncer ar adversari. Adversari o enemic? Mès a viatges se meten tan nerviosi es que parlen deuant des micros qu'ath delà de hè-se un embolh entre concèptes, lenguatge e tanben pes di-

ferenti idiòmes qu'utilizen, qu'acaben hènt declaracions grotèsses o miserables o de pena.

Exactament igual com quan s'aumplissen es formularis des informes amistosi d'accidents qu'apareishen escrits en escadences inversemblantes, coma per exemple era 'pèrta' d'un informe d'un conductor qu'auie emplatat un vianant e escriguèc: "Eth pieton non sabie en quina direccion arrincar a córrer, atau que l'emplastè".

Mès ath delà de tot açò auem eth periodista que transcriu era cinta enregistrada e que monte er article e es titulars; e eth director que redefinís es titulars segontes eth lòc o era importància que se li volgue dar ar escrit. Sense desbrembàmos dera revirada o correccions de tèxti que tostemp se hè ben, quan non passen errors com eth d'aqueth electrodomètge que recomanaue demorar er "*acalorat forn*" en lòc de dider qu'eth horn siguesse caud.

Imaginatx-vos donques era quantitat de protagonistes treballant tamb eth lenguatge que sabem que jamès ei nèutre. A viatges semble un miracle qu'un escrit periodistic en aranés arribe tamb un lenguatge modern e clar tath legedor e, sustot, que non sigue un memorable *disbarat*.

Editor e director: Joan-Ramon Colomines-Companyns.

e-mail: jrce@apdo.com

Informatica e desenh: Marc Colomines i Nadal.

Equip de correctors: Pilar Barés e Xavier Gutiérrez.

Equip comercial: Ramon Agulló i Teixidor.

Impression: Xerox y Document Center 220 ST d'ETH DIARI

en Vielha.

Edite ETH DIARI

Família Colomines

Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA

Aula Europa des Prineus (Val d'Aran)

Carrer Doctor Miquel Vidal

lloc num. 3

Barret edicèr: Ath cant der Espitau)

25300 Vielha (Val d'Aran)

Telèfon: 973641772

E-mail: vivenciaranessa@gv.es

Tirada: 1000 exemplars.